

RELATIONEEL VERLEIDINGEN

Karen Walthuis

RELATIONEEL VERLEIDINGEN

Empathisch begeleiden van groepen

Karen Walthuis

RELATIONELE VERLEIDINGEN

Empathisch begeleiden van groepen

Karen Walthuis

Uitgeverij Kloosterhof
Napoleonsweg 128a
6086 AJ Neer
W. www.kloosterhof.nl
E. info@kloosterhof.nl

Vormgeving: Julian Kwan, Annemieke Peeters
Eindredactie: Liesbeth Rienties
Foto portret: Jan Adels
Foto omslag: Karen Walthuis

ISBN: 9789078876328
NUR: 808

1^e druk
april 2022

© Copyright 2022, Kloosterhof Neer BV

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijke verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatie- of andere werken (artikel 16 Auteurswet 1912), in welke vorm dan ook, dient men zich tot de uitgever te wenden. Ondanks alle aan de samenstelling van dit boek bestede zorg kan noch de redactie, noch de auteur(s), noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor schade die het gevolg is van enige fout in deze uitgave.

Inhoud

Voorwoord	.....	10
Het blijft mensenwerk	.....	12
Vragenlijst voorkeurshoudingen	.....	19
Deel I: DE ZES HOUDINGEN		25
Relatievoorstellen en houdingen	.....	26
> Het ontstaan van het model van de zes houdingen		28
De praatpaal	.....	33
• Interventies en effecten		34
> Carl Rogers: non-directieve benadering		35
• Vluchthaven of veldslag		37
• Naar welke houdingen kun je doorschakelen?		38
• Hoe kun je de praatpaalhouding verder ontwikkelen?		38
De onderzoeker	.....	39
• Interventies en effecten		40
• Kernfysicus		41
• Naar welke houdingen kun je doorschakelen?		42
• Hoe ontwikkel je een effectieve onderzoekende houding?		42
De boeddhist	.....	43
• Interventies en effecten		45
• De zwever of softie		47
• Naar welke houdingen kun je doorschakelen?		47
• Hoe verdiep je je boeddhisthouding?		48

De onderwijzer	.....	49
• Interventies en effecten		50
• Predikant of verlichte goeroe		51
• Naar welke houdingen kun je doorschakelen?		52
• Hoe ontwikkel je een effectieve onderwijzende houding?		53
De aanvoerder	.....	55
• Interventies en effecten		56
• De generaal, moeder Teresa of Superman		57
• Naar welke houdingen kun je doorschakelen?		59
• Hoe houd je de aanvoedershouding effectief?		60
> Wij hebben al een boek!		61
De uitdager	.....	62
• Interventies en effecten		64
> Frank Farrelly: provocatieve benadering		64
• De pestkop of de clown		68
• Naar welke houdingen kun je doorschakelen?		70
• Wat is er nodig voor de ontwikkeling van je uitdagershouding?		70
Het spel der houdingen	.....	72
• Wanneer neem je nou een richtinggevende houding aan?		73
• Wanneer neem je een ruimtegevende houding aan?		76
• Behoefte aan resultaat		78
• Behoefte aan erkenning		78
• Behoefte om aardig of leuk gevonden te worden		79
• Behoefte aan grip en zekerheid		80
• Behoefte aan contact		81
• Afstemmen en schakelen		81
> Overzicht houdingen en interventies		82

Deel2: RELATIONELE FACTOREN 87

Verantwoordelijkheid verdelen	88
• Socialisatieprocessen en autoriteit	88
> Verstijfd in de klas	90
• De begeleider als autoriteit	92
• Intrinsieke motivatie	93
• De menage à trois	94
> Ron in intervisie	95
• Normen en regels	96
> Regels overtreden bij trainer Klaas!	98
• Afspraken maken met elkaar	101
> De Macarena dansen	102
• Vertrouwelikheden en veiligheid	104
> De onveilige studiedag	105
• Feedback geven of beoordelen	106
> De wind van voren	106
• Trainingsevaluaties	109
> PE-punten	111
Allen machtig	112
• Macht over jezelf	114
• Rolmacht	116
• Persoonlijke machtsbronnen	116
• Macht en relatievoorstellen	118
> Wie is hier de trainer	123
• De macht van de groep	125
• Macht en status binnen de groep	126
De groep bestaat niet	128
• Observatie, interpretatie en evaluatie	130
• Positieve intenties	131
Contact met jezelf	134
• Niet-doen en Zijn	137
> Niet-doen	138
> Oefening 'een minuutje ademen'	139
> Oefening 'waarnemen in je lichaam'	140

> Oefening 'waarnemen in contact met een Ander'	141
> Oefening 'drieminutenmeditatie'	142
• Zelfafwijzing en zelfacceptatie	143
• Zelfreflectie alleen en samen	145
• Zelfvertrouwen en zelfrelativering	148
• Zelfonthulling	149
> De conflictmijdende teamcoach Nina	151
Contact met je groep	153
• Radicale Open Interesse	153
• Afstemmen	154
• Empathie	155
> Ongehoord	155
• Onvoorwaardelijke acceptatie en liefde	157
• Samen of tegen	159
Weerstand	162
> De workshop 'Paardenfluisteren'	162
• Definitie van weerstand	164
• Richtingen van weerstand	166
> Jij hebt wel iets om aan te werken	167
• Jouw weerstand tegen weerstand	169
• De waarde van weerstand materialiseren	169
• Van weerstand naar opstand	173
Overdracht	175
> Overdracht en therapie	177
• Vier vormen van overdracht	178
> Alleen voor de groep	180
• Wat doe je met overdracht naar jou?	182
> De 'therapeutische' strategiesessie	185
> Jans doelen richting anderen	189
• Wat doe je met overdracht van jou?	191
> Proactieve overdracht van trainster Isabella	191
• Overdracht tussen mensen in je groep	194
> Het moet kleiner	196
> Dat mag je zo niet doen van Miesa	198

Deel 3: RELATIONELE VERLEIDINGEN 201

De mantel der liefde	.....	202
Trainen op tranen	.....	205
Afbranden om op te bouwen	.....	206
> Jij bent een soort heks		208
> Kom eens ruiken!		209
Succes is een keuze!	.....	210
Het is je eigen schuld	.....	213
> Ik snap je wel		215
Bewonder mij!	.....	216
• Van narcistische trekken tot persoonlijkheidsstoornis		218
• Wel of geen donut?		221
• Grandioos en kwetsbaar narcisme		221
• Narcisme en belevingswerelden		223
> Gaslighting		225
> Wat is waar?		226
• Narcistische leermeesters		230
> Tanja en de meditatieleraar		231
> Van volger tot agressor		232
• Wij willen jou bewonderen		234
• Wij zijn superieur en bewonderenswaardig		237
• Wat te doen met narcisme?		240
• Persoonlijke reflectie op narcisme		244
Meer relationele uitdagingen	.....	246
> Schoonhouden		247
> Daar heb je d'r weer		253
Overgave of je eigen weg volgen	.....	254
Tot slot	.....	257
Verklarende woordenlijst	.....	258
Verwijzingen en leestips	.....	262

Voorwoord

Heb je dat ook wel eens ervaren? Dat er verschillende dingen in een beperkt tijdsbestek gebeuren en dat je dan opeens denkt: o, dat is de bedoeling! Zo ging het in de aanloop naar dit boek.

Het begon met een eigen ervaring als deelnemer aan een training, waarin ik meerdere malen dacht dat ik in een programma met een verborgen camera terecht was gekomen. Ondanks mijn ruim 25 jaar ervaring in het volgen en geven van trainingen, had ik zoiets nog nooit meegemaakt. Ik schreef er een blog over en ontving daar behoorlijk wat reacties op. Kennelijk stond mijn vervelende ervaring niet op zichzelf. Ik ben de mensen die reageerden, gaan interviewen. Zo probeerde ik te doorgronden wat wij, professionele begeleiders van groepen mensen, kunnen leren van dit soort pijnlijke situaties. Ik ga ervan uit dat vrijwel iedereen die mensen begeleidt bij hun ontwikkeling, dat met de beste intenties doet. Hoe kan het dan dat de geïnterviewde mensen en ik, het gevoel hebben gekregen beschadigd te zijn geraakt tijdens een dergelijke groepsbijeenkomst?

In diezelfde tijd vroeg vakgenoot en opdrachtgever Marinka van Beek mij of ik iets geschreven had over het werken vanuit de Zes Houdingen in groepen. Voor haar opleiding voor teamcoaches zocht ze namelijk nog literatuur, waarin het werken met de onderstroom centraal staat. Tot nu toe had ik vooral geschreven over het relationele aspect van ons werk in het een-op-een-contact, zoals in mijn boek *Wisselende contacten: De ontmaskering van de coachingsrelatie* (2008).

Toen ik het uit de interviews verkregen materiaal nog eens zat te bestuderen, bleek daar relevante informatie in te staan over de houding van de trainer ten opzichte van de mensen in de groep. Daarover nadenkend, kwamen er allerlei herinneringen bij mij boven. Ik besepte dat ik in mijn geheugen behoorlijk wat inzichten en verhalen heb opgeslagen. Ik geef namelijk al jaren trainingen over het relationele aspect van mensen begeleiden aan (team)coaches, trainers, opleiders en docenten. Tijdens die trainingen breng ik voortdurend mijn gedachtegoed in de praktijk en reflecteer ik er zelf ook weer op. Daarnaast heb ik het voorrecht gehad om lange tijd

interviewbijeenkomsten van trainers van een groot bureau te hebben mogen begeleiden. Zo heb ik mee mogen kijken in hun innerlijke wereld, waarin ze te maken hadden met dilemma's en worstelingen in het contact met mensen in de groep. Daarnaast ben ik zelf onderdeel geweest van talloze groepen in trainingen, workshops en retraites en heb daarbij zeer uiteenlopende ervaringen opgedaan.

Kortom, de inhoud van dit boek was er al. Ik moest dat alleen nog zelf gaan zien en opschrijven. Iedereen met wie ik ooit samengewerkt heb, die ik ooit heb mogen begeleiden en met wie ik ooit over ons mooie vak gesproken heb, wil ik daarvoor bedanken. Evenals alle mensen bij en met wie ik ooit in een groep heb gezeten. Dit boek is een bundeling van de met en via jullie opgedane ervaringen, inzichten en wijsheden. Achter in het boek maak ik mijn dankzegging iets specifiek.

Ik hoop dat je zult genieten bij het lezen van dit boek. En als je af en toe boosheid of verdriet voelt, is dat natuurlijk ook mooi. Alles is immers materiaal voor (zelf)reflectie.

Amsterdam, april 2022

Karen Walthuis